

**20 let
České republiky
v NATO**

Kořeny vzniku Aliance

1945–1948

V létě 1945 měly ozbrojené síly USA 11,5 milionu vojáků. Do konce roku 1947 klesl jejich počet o deset milionů. V Evropě tehdy zůstaly jen dvě americké divize a jedna brigáda. Rozpočet na obranu USA v roce 1945 činil 76 miliard, zatímco pro rok 1947 byl jen 11,4 miliardy. Podobný vývoj probíhal i v západoevropských státech. Zato početní stav sovětské armády počátkem roku 1948 činil více než pět milionů vojáků plně vybavených tehdejší moderní technikou.

Především mezi SSSR a USA se začaly objevovat rozpory vyvolané odlišnými představami o poválečném světě. Postupně vyústily v nepřítelství, pro něž se vžil termín studená válka. Vážné nebezpečí pro nezávislý vývoj v Evropě představovala materiální bída a vyčerpání, které vedly k příklonu k levicovým ideologiím. Skrytou expanzi SSSR měla zastavit nová koncepce zahraniční politiky USA orientovaná na zadržování komunismu, takzvaná Trumanova doktrína, a dlouhodobá cílevědomá hospodářská podpora, jež se realizovala prostřednictvím takzvaného Marshallova plánu.

Zejména po komunistickém převratu v Československu v únoru 1948 vzrostly obavy ze šíření komunismu i mimo východní Evropu dále na Západ. Ministři zahraničí Belgie, Francie, Lucemburska, Nizozemska a Velké Británie podepsali 17. března 1948 Bruselský pakt a založili takzvanou Západní unii, politické uskupení, jehož členové by si v případě ozbrojeného konfliktu poskytli vzájemně vojenskou pomoc. Vojenský výbor Západní unie dohodl ve dnech 27. a 28. září v Paříži Obrannou organizaci Západní unie s velitelskými pozemními, leteckými a námořními sil. V jejich čele stál polní maršál Bernard L. Montgomery.

Americký prezident Harry Truman byl jedním z nejdůležitějších aktérů vzniku paktu.

Podpis Bruselského paktu 17. března 1948, podepisuje lucemburský ministr zahraniční věcí Joseph Bech.

Ministr zahraničí Spojeného království Ernest Bevin podepisuje 18. března 1948 historický dokument Západní unie v Bruselu mezi Británií, Francií a Beneluxem.

Celkový pohled na účastníky jednání o Bruselském paktu v Palais des Académies v Bruselu

Vznik a první léta NATO

1949–1955

Stejně jako za druhé světové války bylo i v poválečné době zřejmé, že bez USA se Západ neubrání. V červenci 1948 zahájili zástupci Západní unie, USA a Kanady ve Washingtonu složitá jednání o vytvoření společného obranného uskupení. Nakonec pak 4. dubna 1949 podepsali zástupci dvanácti zemí Severoatlantickou smlouvu – základní dokument Severoatlantické aliance (NATO).

Souběžně v červenci 1948 zareagoval Sovětský svaz na rostoucí úsilí západních velmocí o integraci západních zón Německa blokadou přístupů k západním zónám Berlína. Tuto první takzvanou Berlínskou krizi vyřešili západní spojenci vytvořením vzdušného mostu pro zásobování města, který fungoval až do května 1949, kdy Stalin blokádu odvolal.

Území Německa bylo pro případný konflikt klíčové. Přes všechny politické a národní výhrady bylo proto nutné začlenit svobodné Německo do NATO. Pařížské dohody podepsané 23. října 1954 vedly k připojení SRN do Aliance s platností od 5. května 1955.

Organizační i vojenskou výstavbu NATO výrazně urychlil první sovětský jaderný pokus v roce 1949 a severokorejská agrese v červnu 1950. Sovětské hrozbě měla Aliance čelit výstavbou konvenčních sil, jež plnily úlohu štítu a měly zadržet sovětský útok. Poté měl zasáhnout „meč“ – americké strategické a britské bombardovací letectvo vybavené jadernými zbraněmi. Po přijetí Řecka a Turecka v roce 1952 se Aliance orientovala na strategii předemné obrany v Evropě – zadržení protivníka již na území SRN.

Signatáři Washingtonské smlouvy se staly Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, USA a Velká Británie.

První setkání Severoatlantické rady se konalo ve Washingtonu 17. září 1949.

Prvním hlavním velitelem spojeneckých sil v Evropě se v prosinci 1950 stal generál Dwight Eisenhower.

První vojenské cvičení NATO v Řecku a Turecku proběhlo v roce 1953.

Západoněmecký kancléř Konrad Adenauer se zúčastnil poprvé zasedání Severoatlantické rady 9. května 1955.

Vykládání pomoci z nákladního letounu na letišti Tempelhof v době sovětské blokády Berlína

Vznik Varšavské smlouvy jako reakce na NATO

Oficiální příčinou vzniku vojenského paktu SSSR a jeho satelitů měla být takzvaná remilitarizace Spolkové republiky Německo a její vstup do NATO 5. května 1955. Ve skutečnosti tehdy měla SRN ve zbrani jen 17 000 příslušníků hraniční ochrany, zatímco v Německé demokratické republice s oficiálně vůbec neexistující armádou sloužilo na 110 000 příslušníků v takzvané kasernované lidové policii, dále 34 000 mužů v pohraniční stráží a k dispozici byly i tisíce členů dělnických polovojenských jednotek, takzvaných bojových skupin.

Smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci podepsali 14. května 1955 ve Varšavě nejvyšší představitelé SSSR, Albánie, Bulharska, NDR, Polska, Rumunska, Československa a Maďarska. Albánie ale vystoupila z paktu 12. září 1968 a Rumunsko setrvalo od roku 1968 v paktu mimo vojenské struktury.

Vznik Varšavské smlouvy neměl primárně vojenský význam. Existující bilaterální vojenské vztahy satelitních zemí k SSSR se jen prohloubily a pozměnily do naprosté vojenské podřízenosti. Již v předcházejícím období se na území NDR, Polska, Maďarska a Rumunska nacházelo asi 500 000 sovětských vojáků. Podpis Varšavské smlouvy umožňoval představitelům Sovětského svazu lepší prosazování jejich mocenských záměrů. Například v případě dohody o zrušení obou paktů by ve skutečnosti SSSR ovládal nadále celou střední a východní Evropu, zatímco západní Evropa by ztratila oporu Spojených států.

V politických a vojenských strukturách Varšavské smlouvy hráli zcela určující roli sovětské představitelé. Občasné snahy zejména rumunské a polské strany získat větší vliv na dění ve Varšavské smlouvě byly marné.

Skutečnou povahu paktu ukázal nelegální vpád vojenských sil pěti států pod záštitou Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968.

Propagandistický plakát z roku 1961, jehož autorem byl Adolf Born.

Sovětský předseda rady ministrů Nikolaj A. Bulganin při podpisu Varšavské smlouvy. Zleva v pozadí: sovětský ministr zahraničí Vjačeslav M. Molotov, sovětsští maršálové Ivan S. Koněv a Georgij K. Žukov, předseda polské vlády Józef Cyrankiewicz a zcela vpravo první tajemník PSDS Bolesław Bierut.

Podpis deklarace členských států Varšavské smlouvy při závěru jedné z porad Politického poradního výboru, Moskva, Kateřinský sál velkého kremelského paláce 4. února 1960. Podepisuje N. S. Chruščov, za ním stojí první tajemník KSČ Antonín Novotný.

Manifestace ve Varšavě při příležitosti podepsání Varšavské smlouvy 15. května 1955

Inscenované bratrství ve zbrani muselo v srpnu 1968 ustoupit do pozadí.

Složitá šedesátá léta

Přelom padesátých a šedesátých let poznamenaly krize v Berlíně v letech 1958 a 1961, sestřelení amerického výzvědného letounu U-2 v roce 1960 a kubánská raketová krize v roce 1962. V lednu 1962 přijaly USA místo strategie hromadné odvety koncepci pružné reakce, která umožňovala buď ostřeji, nebo mírněji reagovat na případnou hrozbu konfliktu s nepřítelem a zároveň dostát svým závazkům v Evropě. Naproti tomu USA žádaly větší podíl evropských členů NATO na obraně zvýšením jejich konvenčních sil a souhlasily s německou „strategií předsunuté obrany“ území SRN.

Návrh na vytvoření mezispojeneckých jaderných sil z roku 1963 pohřbily francouzské snahy o zvětšení vlivu v NATO a budování vlastního nukleárního arzenálu. Velmocenské ambice de Gaulleovy Francie vyústily v březnu 1966 ve vystoupení z vojenských struktur Aliance a přestěhování velitelství NATO do Belgie. Přesun rozhodování o vojenských otázkách do Výboru obranného plánování ale umožnil Francii setrvat v Severoatlantické radě.

Přijetím jednotné protivzdušné obrany NATO (1966), vznikem Stálých námořních sil v Atlantiku (1967) a Spojeneckých sil rychlého nasazení v Evropě (1968) se zvýšila akceschopnost a soudržnost Aliance.

Ruku v ruce s vojenskými přípravami ale šly i snahy o mezinárodní uvolnění – détente. NATO přijalo zprávu pracovní skupiny belgického ministra zahraničí Pierra Harmela v prosinci 1967, která doporučovala členským zemím NATO navazovat vhodné kontakty se zeměmi protivníka s ohledem na soudržnost Aliance. Nová strategie se v roce 1968 promítla do takzvaného Reykjavického signálu – nabídky NATO na „vzájemné a vyvážené snížení ozbrojených sil“ v Evropě. Tento vývoj na několik let zabrzдила vojenská intervence pěti států Varšavské smlouvy do ČSSR v srpnu 1968.

Na setkání Severoatlantické rady 23. srpna 1968 se diskutovalo o důsledcích vojenské intervence v Československu. Evropské země NATO zastavily redukci svých ozbrojených sil a snižování vojenských rozpočtů.

Americký prezident John F. Kennedy navštívil Radu NATO v Paříži 7. ledna 1961.

Operace Big Lift v říjnu 1963 demonstrovala schopnost bleskové přepravy 14 500 amerických vojáků z USA do Evropy.

Do výzbroje NATO byl v šedesátých letech zaveden americký letoun F-104 Starfighter.

Vojenské síly NATO a Varšavské smlouvy se střetávaly jen symbolicky: sovětský bombardér TU-16 Badger zachycen norským F-104 v dubnu 1972.

Snahy o zmírnění napětí

1968–1975

Již s nástupem prezidenta USA Richarda Nixona a kancléře SRN Willyho Brandta v roce 1969 přišel návrat détente. Následujícího roku se SRN a SSSR dohodly na uznání poválečných německých hranic a v září 1971 podepsaly čtyři velmoci dohodu o statutu Berlína.

Administrativa prezidenta Nixona byla odhodlána přistupovat k řešení zahraničně politických problémů maximálně realisticky, bez ideologických omezení. V dubnu 1970 začaly rozhovory o omezení strategických zbraní SALT I. Skončily v květnu 1972 uzavřením Smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany a Dočasné dohody o některých opatřeních k omezení strategických útočných zbraní. SALT I platila do uzavření smlouvy SALT II (stanovení maximálního počtu hlavic a modernizace balistických střel) v červnu 1979, kterou však USA po útoku SSSR na Afghánistán neratifikovaly.

Severoatlantická rada souhlasila počátkem sedmdesátých let s konáním celoevropské konference o bezpečnosti v Helsinkách. Současně ale dále narůstal vojenský potenciál Varšavské smlouvy. V srpnu 1975 se v Helsinkách završila jednání Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). Přesto v USA i v zemích NATO vládla obava, že pod zástěrkou détente se Sovětský svaz snaží dosáhnout strategické převahy. Jak se později ukázalo, KBSE nebyla schopna odstranit rizika evropské bezpečnosti.

Smlouva SALT 2 byla podepsána 18. června 1979 ve Vídni. Americký prezident Jimmy Carter a sovětský generální tajemník KSSS Leonid I. Brežněv.

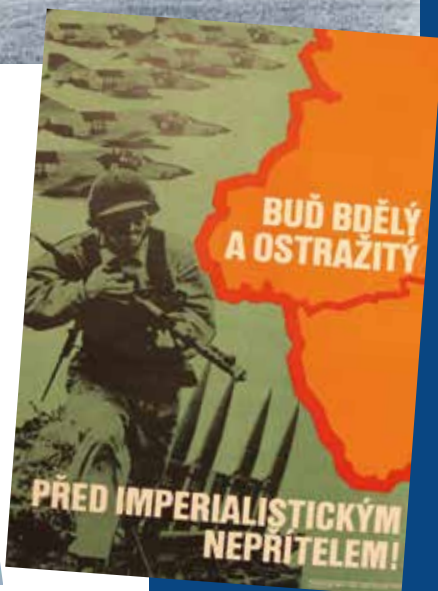
*Západoněmecký letoun
F-104 Starfighter pod
vlajkou NATO*

*Sovětská námořní
přítomnost byla
sledována silami NATO,
březen 1972.*

*Propagandistický plakát proti rozmisťování
amerických zbraní*

*Československý
propagandistický plakát*

Druhá studená válka

1979–1984

Sedmdesátá léta končila novým zhoršením vztahů velmocí. Snahy SSSR o posílení pozic ve třetím světě a lícoměrnost při vyzbrojování států Varšavské smlouvy vedly na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let k takzvané druhé studené válce. Na mimořádném zasedání Atlantické rady 12. prosince 1979 schválili ministři zahraničí a obrany států NATO modernizaci bojových jaderných sil včetně rozmístění pozemní verze vypouštěcích systémů manévrujících letounových střel BGM-109G Tomahawk a střel středního doletu MGM-31 Pershing II v Evropě. Současně se rozhodli zahájit jednání, díky nimž by tomuto opatření šlo předejít. Toto takzvané dvojí rozhodnutí dobře charakterizuje složitou situaci evropských členských zemí NATO. Bylo třeba jak zajistit účinnou obranu proti hrozící jaderné převaze protivníka, tak i mít dost sil pro jeho odstrašení.

Důsledkem tohoto kroku bylo takzvané montebellské rozhodnutí ministrů obrany NATO z 27. října 1983 stáhnout z Evropy dalších 1 400 bojových hlavic. Na druhé straně bylo 23. listopadu 1983 zahájeno na území Velké Británie rozmisťování pozemních vypouštěcích systémů střel Tomahawk.

Během roku 1980 však byla rozmisťována v evropské části SSSR mobilní odpalovací zařízení OTR-10 (SS-20) s doletem 500 kilometrů a třemi samostatně naváděnými hlavicemi. V prosinci 1983 byly na území Československa a NDR přesunuty dvě sovětské raketové brigády vyzbrojené mobilními odpalovacími zařízeními OTR-22 Temp S.

Roku 1981 se stal prezidentem USA Ronald Reagan. V březnu 1983 oznámil zahájení projektu Strategické obranné iniciativy (Strategic Defence Initiative – SDI), který měl vyvinout ochranu proti útokům balistických mezikontinentálních střel v kosmu. Přestože projekt zůstal až do svého zastavení roku 1993 ve stadiu výzkumů, napomohl vyčerpání zdrojů nepřítele a umožnil získat strategickou výhodu, která přiblížila konec soupeření obou bloků.

*Křížující střela BGM-109 Tomahawk
při zkušebním odpálení
na pobřeží Kalifornie*

Na mimořádném zasedání 12. prosince 1979 rozhodli ministři zahraničí a obrany NATO o modernizaci a rozmístění jaderných zbraní a současně o jednáních s druhou stranou.

Odpálení střely Tomahawk ze vzduchu

Operačně taktické komplety OTR-22 Temp S (SS-12 Scaleboard) byly na konci roku 1983 rozmístěny i na území ČSSR.

Propagandistický plakát z roku 1984 namířený proti legendárním raketám Pershing II

Počátky skutečného odzbrojení

1985–1989

Nová situace nastala po zvolení Michaila Gorbačova v březnu 1985 generálním tajemníkem Komunistické strany Sovětského svazu. Obrovské ekonomické a společenské problémy Sovětského svazu a ostatních států Varšavské smlouvy napomohly zahájit skutečně účinný odzbrojovací dialog.

Na mimořádném summitu NATO 21. listopadu 1985 prezident USA Ronald Reagan informoval o aktuálním výsledku obnovených ženevských rozhovorů s Michailem Gorbačovem. Dne 8. prosince 1987 podepsali představitelé SSSR a USA Michail Gorbačov a Ronald Reagan ve Washingtonu Smlouvu o likvidaci raket středního doletu (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty – INF) o doletu od 500 do 5 000 kilometrů. Dohoda přinesla hmatatelné důsledky i pro Československo. Po více než čtyřech letech Sovětský svaz z Československa stáhl svoji raketovou brigádu vyzbrojenou OTR-22 Temp S. Zatímco americká strana likvidovala 800 odpalovacích zařízení se stejným počtem hlavic, SSSR musel demontovat dva tisíce odpalovacích zařízení se třemi tisícovkami jaderných hlavic.

V následujících letech příznivý vývoj pokračoval. V únoru 1989 byly ve Vídni zahájeny předběžné rozhovory členských států NATO a Varšavské smlouvy o snížení množství konvenčních zbraní v Evropě. Skončily již 19. listopadu 1990 úspěšným uzavřením Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

Generálním tajemníkem NATO se 1. července 1988 stal Manfred Wörner, první Němec v této funkci.

Konec roku 1989 přinesl dlouho nepředstavitelný okamžik: sovětský blok se rozpadl. Mise Severoatlantické aliance byla splněna. Dosavadní mocenská rovnováha vzala za své.

*Americký prezident
Ronald Reagan spolu
s generálním tajemníkem KSSS
Michailem Gorbačovem během
prvního jednání v Ženevě
28. listopadu 1985*

Až washingtonský summit R. Reagana a M. Gorbačova 8. až 10. prosince 1987 přinesl podpis Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu.

Odsun sovětských raket OTR-22 Temp S (SS-12) od jezera Müritz u Warenu v NDR 16. února 1988

Odsun sovětské raketové brigády z Československa v březnu 1988

Historická událost v dějinách NATO: 19. prosince 1989 navštívil sovětský ministr zahraničí Eduard Ševardnadze velitelství NATO a generálního tajemníka Aliance Manfreda Wörnera.

Bouřlivé desetiletí

1990–1999

Podle zpravodajských analýz USA již jednostranné snížení sovětských konvenčních sil během roku 1989 prakticky odstranilo nebezpečí konvenční války v Evropě.

Počátek devadesátých let přinesl zhroucení dlouholetých politických i bezpečnostních struktur ve východní Evropě. Ještě v roce 1990 nebyla vyloučena další paralelní existence Varšavské smlouvy a NATO. Členské země Varšavské smlouvy mimo SSSR ale samy usilovaly o rozpad tohoto paktu a 1. července 1991 podepsali vedoucí činitelé členských zemí Varšavské smlouvy v Praze protokol o jeho rozpuštění. Série vnitropolitických krizí Sovětského svazu vyvrcholila v prosinci 1991 jeho rozpadem. V říjnu 1990 bylo sjednoceno Německo a jako celek se stalo členem NATO. Z východní části Německa, z Polska, Maďarska a Československa bylo v letech 1990–1994 odsunuto přes půl milionu sovětských vojáků.

V listopadu 1990 se v Římě konalo setkání nejvyšších představitelů NATO. Konstatovali, že hrozba velkého konfliktu v Evropě zmizela. Ovšem objevilo se množství ohnisek možné ekonomické nestability, etnické rivality a teritoriálních sporů v mnohých zemích střední a východní Evropy a zejména na teritoriu SSSR. Znepokojující byl i další osud sovětských jaderných zbraní. Na pořadu dne bylo vytvoření stabilního demokratického prostředí v Evropě.

NATO se začalo měnit na nejen vojenský, ale i politický svazek zajišťující evropskou kolektivní bezpečnost. Do své struktury začalo postupně různou měrou zapojovat další partnerské země. Pro spolupráci se zeměmi bývalého sovětského bloku byla založena Severoatlantická rada pro spolupráci.

*Protokol o ukončení platnosti
Varšavské smlouvy*

*Dne 1. července 1991
podepsali zástupci
členských zemí Varšavské
smlouvy v Praze protokol
o ukončení platnosti
paktu.*

*Návštěva československého
prezidenta Václava Havla
v Bruselu 21. března 1991*

*Nové skutečnosti vedly k zásadním změnám
vojenské strategie NATO. Summit členských
zemí v Londýně přijal 6. července 1990 deklaraci
o transformaci Aliance s návrhy na rozvoj všestranné
spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy.
Na snímku německý kancléř Helmut Kohl.*

*Řada přípravných kroků v prosinci 1991 vedla
k inauguračnímu zasedání Severoatlantické
Rady pro spolupráci (NACC) v Bruselu za účasti
ministrů zahraničí šestnácti členských zemí
NATO a devíti zemí střední a východní Evropy.*

Etapa nové spolupráce

1994–1999

Rozpuštění Varšavské smlouvy přineslo otázku, jaké má být další směřování Československa a jeho případné začlenění do širších mezinárodních struktur. Po krátkou dobu existence ČSFR mohlo být pro začlenění do uvažovaných mezinárodních bezpečnostních struktur uděláno jen málo.

Již vojenská doktrína ČSFR v roce 1990 konstatovala, že stát nemá nepřítele, a změnila útočný charakter armády na obranný. Po rozpadu federace vznikla 1. ledna 1993 Armáda České republiky. Došlo pak k rozsáhlým restrukturalizacím i redukování počtu lidí i výzbroje. Hned dnem svého vzniku se Česká republika stala členem Severoatlantické rady pro spolupráci.

Na počátku devadesátých se zvažovaly možnosti další existence obou bloků, jejich rozpuštění, zapojení ČR do západoevropských ozbrojených sil, možnost vyhlášení neutrality země nebo jejího vstupu do Severoatlantické aliance. Jako nejjistější způsob začlenění do obranných i politických svazků demokratického světa byla zvolena varianta připojení k dále existujícímu NATO.

Významnou iniciativou na cestě k začlenění se od ledna 1994 stal program Partnerství pro mír. Šlo o rozsáhlý systém programů a iniciativ. V září 1994 se uskutečnilo v Polsku první společné cvičení Partnerství pro mír s názvem Co-operative Bridge za účasti třinácti zemí. Vojáci Armády ČR se začali účastnit mezinárodních cvičení a studovat na zahraničních školách. Kromě toho NATO vytvořilo i zvláštní platformy pro spolupráci v rámci regionů (Středomořský dialog, 1994) či zemí (Rada NATO – Rusko, Komise NATO – Ukrajina, Komise NATO – Gruzie).

*Zvláštní zasedání hlav států NATO
10. ledna 1994 v Bruselu*

Předseda vlády Václav Klaus podepsal 10. března 1994 v Bruselu přístup České republiky do programu Partnerství pro mír.

*Tajemník pro obranu
USA William Perry
jednal s vyslanci
zemí zúčastněných
v Partnerství pro
mír a zástupci zemí
podílejících se na operaci
IFOR v Bruselu
v listopadu 1995.*

*Cvičení v rámci programu
Partnerství pro mír
Cooperation Spirit se
konalo v říjnu 1994
v Nizozemsku.*

*Britský letoun Jaguar na cvičení
evropských mobilních sil Arctic
Express Exercise, Norsko, březen 1994*

NATO a krize na Balkáně

1995–2009

Roku 1992 prohlásilo NATO připravenost podporovat mírové aktivity Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Nejvážnější evropský bezpečnostní problém představovala od počátku devadesátých let vleklá krize v bývalé Jugoslávii.

V říjnu 1992 dostala Aliance od Rady bezpečnosti OSN úkol monitorovat a později i vymáhat dodržování bezletového pásma nad Bosnou a Hercegovinou. Vojenský výbor NATO schválil 28. listopadu 1995 plán operace Spojené úsilí: vyslání více než 55 000 vojáků sil IFOR pod velením NATO na přelomu let 1995–1996 k zajištění takzvané daytonské dohody (Všeobecná rámcová dohoda o míru v Bosně a Hercegovině). Uzavřeli ji prezidenti Srbska, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska 21. listopadu 1995 na vojenské základně u amerického Daytonu. Cílem dohody a opatření bylo ukončit více než tříletý ozbrojený konflikt v Bosně.

V průběhu roku 1997 byla mise IFOR formálně ukončena. Dohled převzaly jednotky Stabilisation Force (SFOR) NATO o síle 37 000 mužů. Koncem roku 2003 sloužilo v Bosně a Hercegovině stále ještě asi 12 000 příslušníků SFOR z více než třiceti zemí světa. V roce 2004 převzaly úkol střežit mír v Bosně a Hercegovině vojenské jednotky států Evropské unie EUFOR (European Union Force).

V průběhu roku 1998 srbské polovojskové jednotky s podporou Jugoslávie pokračovaly přes mírovou dohodu z Rambouillet v genocidě kosovských Albánců. Severoatlantická rada v průběhu roku 1998 vyjadřovala opakovaně a bezvýsledně své znepokojení nad situací v Kosovu. Lepectvo NATO nakonec v březnu 1999 zahájilo útoky na cíle v Jugoslávii. Po více než dvou měsících náletů a řadě jednání byl dohodnut mírový plán pro Kosovo.

Sarajevo 1996

*Generální tajemník
NATO Javier
Solana v Sarajevu
11. ledna 1996*

*Kontrolní stanoviště
italských vojáků IFOR
v Sarajevu*

*Rekonstrukci mostu u Šipova v Bosně
a Hercegovině provedli britští vojáci
IFOR v srpnu 1996.*

Síly KFOR v Kosovu

Česká republika směřuje do NATO

1991–1999

Rozšíření NATO nebylo samozřejmostí. K původním dvanácti členským zemím přibýly za dalších čtyřicet let jen čtyři další (naposledy v roce 1982 Španělsko). Když ministři zahraničí Polska, Maďarska a ČSFR oznámili na schůzce v Krakově 6. října 1991 svůj zájem o členství v NATO, byla reakce členských zemí Aliance zdrženlivá. V roce 1994 se ale o možnosti rozšíření NATO již začalo mluvit jako o reálné možnosti a během devadesátých let potvrdilo svůj zájem o členství dokonce dvanáct evropských států.

Proces přijetí usnadnila i skutečnost, že od vzniku Armády ČR se její příslušníci účastnili celé řady zahraničních misí pod vlajkou OSN i NATO. Hned roku 1993 představila Armáda ČR plán přebudovat svoji strukturu na moderní, poloprofesionální armádu podobnou armádám států NATO. Armáda ČR navazovala kontakty s nejvyššími armádními představiteli států západní Evropy, USA i některých států střední a východní Evropy.

Na madridském summitu NATO v červenci 1997 byla Česká republika přizvána ke vstupním rozhovorům o rozšíření Aliance. Česká republika koordinovala svoje kroky s Polskem a Maďarskem, dalšími zeměmi žádajícími o členství. Praktické schopnosti operační spolupráce získávaly jednotky Armády ČR v operacích SFOR v Bosně a Hercegovině v roce 1998. I během roku 1998 se čeští vojáci zúčastnili šedesáti aktivit v rámci Partnerství pro mír. Konaly se desítky bilaterálních rozhovorů s představiteli ministerstev obrany členských zemí. V portugalském městě Vilamoura se v září 1998 konalo zasedání ministrů obrany států NATO, kterého se poprvé zúčastnili i ministři obrany ČR, Polska a Maďarska. V roce 1998 byli vysláni první zástupci k práci ve strukturách NATO.

K přijetí České republiky do NATO došlo 12. března 1999.

Prezident Václav Havel podepsal 26. února 1999 listiny o přístupu České republiky k NATO.

V době přijetí ČR k NATO v Bruselu, na snímku tehdejší předseda vlády ČR Miloš Zeman

Prezident ČR Václav Havel s americkým prezidentem Billem Clintonem na summitu NATO ve Washingtonu 23. dubna 1999

Vyvěšování vlajky ČR v centrále NATO v Bruselu 16. března 1999

Nová podoba Aliance

1999–2002

Nové členské země se začaly zapojovat do struktur a činnosti NATO. Týlová základna Taszár v jižním Maďarsku, využívaná americkými jednotkami, se 16. února 2001 stala oficiální základnou Severoatlantické aliance jako první na území bývalého sovětského bloku.

Více než pět tisíc vojáků z šestnácti členských zemí NATO začalo 8. října 2001 v severozápadním Turecku nacvičovat reakci na možný útok proti jednomu ze členů Aliance. Cvičení Adventure Exchange se zúčastnili vojáci Belgie, Velké Británie, Česka, Dánska, Itálie, Kanady, Lucemburska, Maďarska, Německa, Norska, Polska, Portugalska, Řecka, Španělska, Turecka a USA.

Když se představitelé členských zemí NATO rozhodli na summitu v Madridu 8. a 9. července 1997 přizvat Českou republiku, Maďarsko a Polsko ke vstupním rozhovorům o rozšíření s cílovým termínem na jaře 1999, šlo o pozvánku pro státy relativně připravené. Již tam byl ale přísliben záměr dále NATO rozšiřovat. Historickým se stal „transformační summit“ ve dnech 21. a 22. listopadu 2002 v Praze, který otevřel novou kapitolu dějin NATO. Mimo jiné zde bylo dalších sedm zemí vyzváno k přípravě na vstup do Aliance (Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko). Kromě toho vydal úkol vytvořit Síly rychlé reakce NATO a zpracovat studii o protiraketové obraně NATO. Istanbulský summit roku 2004 schválil rozšíření o sedm přizvaných zemí a ustavil Istanbulskou iniciativu pro spolupráci se zeměmi Blízkého východu.

NATO se změnilo z vojenského paktu ve skutečnou celoevropskou, ale i globální bezpečnostní organizaci.

*Polské stíhací
letouny F-16*

Minulost a současnost: MiG-21 a JAS-39 Gripen

Norské tanky Leopard 1

*Švédské protiletadlové komplety
RBS-70 v Armádě ČR*

*Pražský summit NATO 21. a 22. listopadu 2002 otevřel cestu
do NATO pro dalších sedm zemí.*

Letectvo AČR v koaličních vazbách 1999–2019

Jedním z nejdůležitějších úkolů Aliance jak v míru, tak ve válečném stavu je nepřetržitě monitorování, střežení a obrana vzdušného prostoru členských států, jemuž slouží systém integrované protivzdušné obrany NATINADS. Česká republika se do systému začlenila v prosinci roku 2000. Zpočátku plnily úkoly letouny MiG-21, které byly v roce 2005 nahrazeny moderními víceúčelovými nadzvukovými letouny JAS-39 Gripen. Bezprostředně po svém vstupu do NATO začala Česká republika plnit své spojenecké závazky. Na jaře 1999 byl vysloven souhlas s vysláním nevyzbrojeného dopravního letounu An-26 k plnění přepravních úkolů v misi NATO, došlo k otevření vzdušného prostoru přeletům spojeneckých vojenských letadel podle potřeb aliančního vedení v souvislosti s bojovými akcemi proti Jugoslávii, bylo odsouhlaseno přistávání vojenských letadel NATO na letištích v ČR a přesuny jednotek Aliance přes naše území.

Ve prospěch leteckých sil byly budovány bojové a logistické zóny letecké základny Náměšť nad Oslavou a letecké základny Čáslav a odpovídající prostory pro provádění výcviku s využitím trenažérové a simulační techniky.

Letci AČR v průběhu dvou desetiletí získávali neocenitelné zkušenosti na cvičeních v zahraničí a při střežení vzdušného prostoru pobaltských zemí a Islandu. Významnou prověrkou připravenosti se stala ostraha vzdušného prostoru v době konání summitu NATO v Praze v listopadu 2002, který zajišťovali čeští stíhači ve spolupráci s jednotkou letounů F-16 U.S. Air Force.

V roce 2010 přistoupila Česká republika k projektu ATARES, v jehož rámci je zabezpečována přeprava osob a techniky ve prospěch Aliance a Evropské unie. V únoru 2013 zabezpečily dva české vojenské letouny C-295 CASA přepravu vojáků maďarského kontingentu v silách KFOR.

Se vstupem sedmi nových členských zemí do NATO v roce 2004 bylo schváleno dočasné řešení k střežení vzdušného prostoru (air policing) zemí, které nevlastní odpovídající prostředky k jeho zajištění. V současné době je air policing poskytován Slovinsku a Albánii a na rotační bázi pobaltským zemím (ČR se do této mise zapojuje od roku 2009) a Islandu (od roku 2014).

Armáda České republiky se v roce 2012 zapojila do aliančního projektu vzdušného průzkumu pozemních cílů AGS. Budovaný systém AGS umožní vést nepřetržitý a efektivní průzkum a identifikaci pozemních stacionárních a pohyblivých cílů. Výroba mobilních pracovišť pro operátory AGS představovala jednu z největších zakázek pro český obranný průmysl.

V květnu 2011 se Česká republika stala osmnáctým členem aliančního programu vzdušného systému včasné výstrahy a řízení NAEW&C. Systém účinně doplňuje nepřetržitý přehled o situaci v zájmovém vzdušném prostoru získaný pozemními senzory a rovněž umožňuje řízení vzdušných operací na daném teritoriu.

Na sklonku roku 2012 se konal již XIII. ročník aliančního cvičení Baltic Region Training Event (BRTE), jehož prioritou bylo zvyšování interoperability vzdušných sil. Úkolové uskupení AČR tvořily čtyři podzvukové bitevníky L-159 ALCA a dopravní C-295 M CASA.

Vstupem do NATO se výrazně zvýšila bezpečnost vzdušného prostoru státu. Přispěla k tomu i výstavba moderní letecké základny v Náměšti nad Oslavou, jež byla zařazena do Programu bezpečnostních investic NATO NSIP (NATO Security Investment Programme).

Strážci aliančního nebe

1999–2019

Do systému integrované protivzdušné obrany se v roce 2001 Česká republika zapojila také svými radiolokátory, které zabezpečovaly nepřetržitý přehled o vzdušné situaci, a střediskem řízení a uvědomování CRC. Do systému bylo také aktivně začleněno protiletadlové raketové vojsko. Jeho použití je omezeno na období krizí či války, kdy v době zvýšeného rizika chrání v rámci pohotovostního systému důležité objekty. K tomu došlo například v období po teroristickém útoku na Světové obchodní centrum 11. září 2001 či během konání pražského summitu NATO. Vyčleněné jednotky si plně osvojily standardní operační postupy a způsoby použití v rámci Aliance.

Aliančních cvičení a operací se účastní i vrtulníkové letectvo. Již v roce 1999 vznikl 334. vrtulníkový roj sil okamžité reakce jako součást aliančních sil AMF/L. Roj se zúčastnil řady cvičení a zabezpečil dvě rotace vrtulníkové jednotky SFOR, jeho příslušníci se podíleli i na operaci KFOR či ISAF. Vrtulníkové vojsko prošlo od roku 2005 rozsáhlou modernizací pořízením 16 kusů transportních vrtulníků Mi-171Š a 11 kusů vrtulníků Mi-35 v rámci deblokace ruského dluhu. V únoru 2009 Česká republika přijala roli vedoucí země týmu pro rozvoj vrtulníkového letectva Aliance (Helicopter Task Force). Příslušníci „tygří letky“ bitevních vrtulníků se pravidelně účastní cvičení NATO Tiger Meet.

Mezinárodní taktické cvičení jednotek pozemní protivzdušné obrany s názvem Tobruq Legacy 2017 poprvé prověřilo schopnost aktivovat a efektivně řídit integrovanou protivzdušnou obranu současně na území několika aliančních států.

Příslušníci 25. protiletadlového raketového pluku se na polygonu Ustka v Polsku účastnili taktického cvičení Balt 2017. Cvičení vyvrcholilo bojovými střelbami z protiletadlového raketového komplexu 2K12 KUB.

Na sérii cvičení Ramstein Rover a Flying Rhino, která byla organizována z úrovně NATO od roku 2002, navazují od roku 2014 cvičení Ample Strike, jež se konají na území České republiky. Zaměřují se na sladění činnosti předsunutých leteckých návodčích (FAC) s posádkami letounů a vrtulníků při přímé letecké podpoře pozemních operací.

Operační a taktické postupy používané zejména v leteckém poradním týmu (Air Advisory Team – AAT) před nasazením v Afghánistánu byly námětem cvičení Mountain Flight 2013 ve francouzských Pyrenejích.

Celou škálu činností při ochraně vzdušného prostoru, které vyplývají z plnění aliančních úkolů pro NATINAMDS i Národní posilový systém, zabezpečuje 26. pluk velení, řízení a průzkumu.

Schopnost České republiky v oblasti protivzdušné obrany významně posílila výstavba páteřních radiolokátorů dalekého dosahu (FADR) v Nepolších a Sokolnici u Slavkova.

Obrana aliančního území

1999–2019

Začlenění do Severoatlantické aliance mělo zásadní vliv na transformaci Armády ČR. Jedním z cílů tohoto procesu bylo vybudování akceschopné plně profesionální moderní a mobilní armády, jež by byla schopná plnit přijaté alianční závazky a nést patřičný díl odpovědnosti při obraně vlastní země. Podle článku 5 Severoatlantické smlouvy má být Armáda ČR schopna nasazení v kterékoli části světa. Výcvik jejich příslušníků se proto již neomezuje na země střední Evropy v klimatických podmínkách mírného pásma. Během nasazení se naši vojáci vyrovnávají nejen s mimořádnou psychickou a fyzickou zátěží, ale i se specifickými podmínkami boje ve velehorách, pouštích i v džungli.

Dnešní bezpečnostní strategie klade stále větší důraz na preventivní úlohu bezpečnostních sil. Spektrum vojenských operací se rozšiřuje i na nebojové operace, a to stabilizační a podpůrné. Nebývale vzrůstá význam získávání a vyhodnocování operací o protivníkoví především zpravodajskými službami.

Nový charakter vojenských akcí (například zásahy proti teroristickým skupinám) vyžaduje malé, velmi mobilní jednotky, které jsou zcela soběstačné a jejichž příslušníci jsou vyzbrojeni nejmodernější technikou (třeba prostředky pro vidění v noci nebo speciální druhy munice) a dokonale si ji díky výcviku osvojili. Jen několik zemí může vybudovat celou armádu na této úrovni, proto vzrůstá význam mezinárodních jednotek, v nichž se členské země specializují na vytváření jednotek určitého charakteru (v Armádě České republiky se jedná o chemické jednotky nebo prapory rychlého nasazení).

*Ve společném
výcvikovém centru
ozbrojených sil USA
v německém Hohenfelsu
se na sklonku roku 2013
konalo cvičení Saber
Junction II. Veškeré
zbraňové komplety byly
vybaveny soubojovým
laserovým systémem
MILES. Z pohledu AČR
šlo dosud o nejmasovější
využití těchto
simulačních zařízení.*

Během cvičení Saber Junction II poskytovala baterie 13. dělostřelecké brigády významnou palebnou podporu.

Příslušníci 74. lehkého motorizovaného praporu z Bučovic, doplnění o odborníky z logistiky, vytvořili pro potřeby cvičení Training Brigade 2017 v Litvě rotní úkolové uskupení Armády České republiky. Námětem cvičení bylo mimo jiné vytláčit útočníka z aliančního území.

Cvičení Elbe 2017, zaměřené zejména na vytvoření přechodu vodní překážky, prověřilo zvládnutí ženijních odborných, taktických a bojových schopností našich ženistů v rámci jednotek NATO.

Cvičení Alert prověřilo na počátku roku 2015 připravenost chrudimských výsadkářů ze 43. výsadkového praporu plnit tvrdé limity aliančních sil velmi rychlé reakce.

Ve výcvikovém prostoru Wildflecken se vojáci 4. brigádního uskupení zúčastnili společně s německými, nizozemskými, rumunskými a litevskými jednotkami mezinárodního velitelско-štábního cvičení Vital Sword 2017.

AČR v zahraničních operacích

1999–2019

Schopnost přispět k mezinárodním akcím k udržení či nastolení míru v oblastech nestability nebo etnických čistek prokázala Armáda ČR již před vstupem do Severoatlantické aliance, kdy se účastnila řady mezinárodních mírových operací vedených OSN, NATO a EU. Zapojení do zahraničních mnohonárodních operací zásadním způsobem změnilo požadavky na rozvoj schopností AČR. Významným mezníkem se stalo přeformulování politicko-vojenských ambicí NATO v roce 2006. Směrnice obecně stanovila potřebu připravovat se na souběžné a zpravidla dlouhodobé vedení většího počtu menších operací, a to ve značných vzdálenostech od teritoria členských zemí, v náročných klimatických a geografických podmínkách a odlišném kulturním prostředí.

Dlouhé operační nasazení jednotek (v tomto smyslu hovoříme o vzniku dlouhých válek) ve velkých vzdálenostech od vlastního území je ekonomicky velmi nákladné a vyžaduje udržení zdrojově značně náročného rotačního systému vojsk. K základním předpokladům patří zvyšování podílů nasaditelných vševojskových jednotek, jejich přeprava na strategické vzdálenosti a zajištění jejich personální a logistické udržitelnosti.

Zahraníční mise se postupně staly důležitým prostředkem přeměny a profesionalizace Armády České republiky, umožnily její integraci do vojenských struktur Aliance a vytváření společných mezinárodních jednotek. Důležité bylo i to, že přispěly k odstranění jazykové bariéry, která na počátku 90. let minulého století byla více než patrná.

Nasazení v Kosovu v rámci KFOR bylo první misí AČR po vstupu do NATO. Kontingenty AČR až do roku 2011 monitorovaly a střežily kosovsko-srbské administrativní hranice a vytvářely podmínky pro obnovu mírového soužití kosovských Srbů a Albánců.

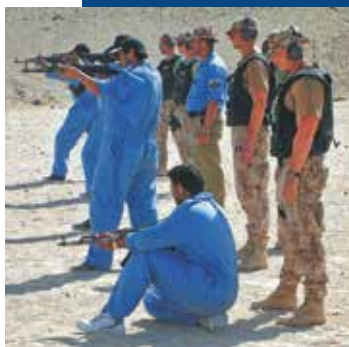
Na počátku roku 1996 se příslušníci AČR účastnili v rámci mise IFOR operací, které měly zajistit uskutečnění závazků vycházejících z Daytonské dohody – zastavení ozbrojeného násilí a navázání důvěry mezi bojujícími stranami na Balkáně. Při strážení tamního velice křehkého míru se postupně zapojili v letech 1996–2001 i do operací SFOR a SFOR II.

Operace Essential Harvest (Hlavní sklizeň) na území Makedonie se od 17. srpna do 10. října 2001 v sestavě britské 16. vzdušné výsadkové brigády zúčastnilo 120 českých výsadkářů.

Za vrchol české účasti v silách KFOR můžeme označit převzetí role takzvaného vedoucího státu ve struktuře mnohonárodní brigády Střed, kterou Česká republika převzala 1. srpna 2005. Poslední jednotka opustila Kosovo na přelomu října a listopadu 2011.

V rámci operace Enduring Freedom (Trvalá svoboda) se od prosince 2003 kontingent Vojenské policie AČR podílel na výcviku místních bezpečnostních složek v Policejní akademii v Az-Zubayru a na policejních stanicích.

Hlavním úkolem mise bylo odebrat a likvidovat zbraně albánských povstalců. Vojáci mnohonárodní brigády jich za dobu mise shromáždili 3 875 kusů včetně čtyř obrněných vozidel, 17 protiletadlových raketových systémů a 161 mìnometů.

Afghánistán

1999–2019

Největší, nejdelší a bezesporu nejnáročnější nasazení v zahraničí je spojeno s účastí sil AČR v Afghánistánu, kde se zapojily do řad mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil – ISAF (International Security Assistance Force). K hlavním úkolům těchto sil patřilo vytváření bezpečného prostředí pro další rozvoj a rekonstrukci země, rozšiřování autority afghánské vlády na celé území státu, pomoc při výcviku Afghánské národní armády (Afghan National Army – ANA) a při realizaci programů odzbrojení a demobilizace. První zapojení Čechů do operace ISAF v Afghánistánu se uskutečnilo v květnu 2002 vysláním 6. polní nemocnice. Postupně byli do operace ISAF zapojováni čeští chemici, pyrotechnici, meteorologové a příslušníci vrtulníkového letectva.

V tomto konfliktu se zásadním způsobem rozšířilo spektrum úkolů, které armády plní. Jejich použití v soudobých operacích již nemá pouze vojenský charakter. Vojáci si plní své bojové úkoly, ale souběžně se podílejí na stabilizaci a obnově života v krizových oblastech, kde došlo k rozpadu celospolečenských hodnot, politického, správního a hospodářského systému. Každodenně musí čelit takzvanému asymetrickému působení protivníka, který sice není na technologicky srovnatelné úrovni, a proto není schopen pustit se do otevřeného boje, využívá však partyzánského způsobu vedení války. Mnohdy se opírá o podporu místního obyvatelstva, těží z dokonalé znalosti terénu, ve kterém operuje, a zvládá místní obtížné klimatické podmínky. Takový protivník je jen obtížně identifikovatelný a jeho účinná eliminace je velmi náročná.

Za nejdůležitější část nasazení Armády České republiky v operacích sil ISAF můžeme označit náš národní Provinční rekonstrukční tým (PRT) v provincii Lógar. Hlavním cílem aktivit tohoto týmu byla podpora centrální a provinční vlády při zajišťování potřeb obyvatelstva a bezpečného prostředí (například obnova vodních zdrojů, bezpečnosti a zdravotnictví).

Na počátku roku 2004 bylo schváleno opětovné nasazení příslušníků AČR v Afghánistánu.

Šlo o tým EOD a meteorologickou skupinu působící na základně KAIA (Kabul International Airport). Jedním z důležitých úkolů našich pyrotechniků byla likvidace nevybuchlé, prošlé či poškozené munice.

V dubnu 2008 zahájil činnost na základně na kábulském letišti výcvikový letecký tým OMLT (Operational Mentor and Liason Team). Jeho úkolem bylo poskytovat výcvik leteckému a pozemnímu personálu Afghánské národní armády. V tomto úkolu pokračoval i AAT – Air Adviser Team (Tým pro výcvik pilotáže) vzniklý reorganizací v roce 2010.

Armáda České republiky se prostřednictvím jednotky OMLT v afghánské provincii Wardak podílí i na výcviku afghánských vojáků. Jejím úkolem je mentorovat – školit, instruovat, cvičit a pomáhat při plánování, velení a řízení jednotky Afghánské národní armády v síle pěšího praporu.

Útvar speciálních operací Vojenské policie, jenž je známější pod zkratkou SOG (Special Operations Group), začal plnit své úkoly v Afghánistánu od května 2007. Šlo především o ochranu konvojů, přímé akce k eliminaci nepřátelských bojovníků, výcvik a mentoring policejních sil. SOG ukončil svoje nasazení v Afghánistánu na konci roku 2008.

601. skupina speciálních sil se od roku 2004 podílela především na protiteroristické operaci Enduring Freedom. Od března 2004 byla mimo jiné nasazena v horské oblasti takzvaných Bílých hor na východě Afghánistánu v provincii Nangarhár a na předemnané operační základně Anaconda v provincii Uruzgán.

Chemici v misích

1999–2019

Vstupem do Severoatlantické aliance byl splněn jeden z hlavních strategických cílů zahraniční politiky České republiky. Z nové bezpečnostní a vojenské strategie státu vycházela i přepracovaná doktrína Armády České republiky, která se v rámci Aliance profilovala jako specialista na jednotky radiační, chemické a biologické ochrany, na pasivní sledovací systémy a na zdravotnické zabezpečení.

Již v roce 1998 vznikla 9. rota chemické ochrany koncipovaná jako samostatný vojenský útvar. Byla vyzbrojena tehdejší nejmodernější technikou a zařízením dostupným ve výzbroji a výstroji AČR. Její výcvik byl završen vysláním do mise SFOR II v roce 1999. Od června do listopadu 2001 se část roty zúčastnila mise KFOR.

V den vstupu České republiky do NATO se jednotka stala součástí Sil rychlé reakce AMF, od 2002 NRF. V letech 2004 a 2007 se Česká republika stala vedoucím státem (Lead Nation) v budování a velení mnohonárodního praporu radiační, chemické a biologické ochrany. Vznik praporu si vynutily změny bezpečnostního prostředí, zejména zvýšené nebezpečí použití zbraní hromadného ničení. Chemici působí také v mnohonárodním Spojeneckém sboru rychlé reakce ARRC s velitelstvím dislokovaným v Rheindahleu v SRN. Liberečtí chemici se podíleli na řadě zahraničních operací a také na zabezpečení významných mezinárodních událostí, jako byly například summity NATO v Praze v roce 2002, v Istanbulu o dva roky později či společný summit NATO, EU a USA v Praze v roce 2009, ale také olympijské a paralympijské hry v Aténách v roce 2004.

V Kuvajtu rota prováděla také zdokonalovací výcvik zaměřený na zvládnutí standardních činností a plnění stanovených úkolů v extrémních klimatických podmínkách v poušti. S nimi se naši chemici potýkali i při nasazení v Iráku.

V roce 2001 se část 9. roty chemické ochrany zúčastnila cvičení Sil okamžité reakce v Turecku. Na závěr cvičení dokázala postavit unikátní dekontaminační linku pro tisíce kusů vojenské techniky, protože v Turecku vypukla epidemie slintavky a kulhavky.

Čeští chemici se v listopadu 2014 zúčastnili na základně britského Královského letectva St. Mawgan ve Velké Británii dosud největšího cvičení spojeneckého sboru ARRC s názvem Arrcade Fusion 2014.

Od roku 2007 tvořil 311. prapor radiační, chemické a biologické ochrany protichemický odřad v rámci úkolového uskupení AČR ISAF. Mimo jiné plnil úkoly chemického zabezpečení ve prospěch velitelství sil ISAF v Kábulu.

Liberecká 9. rota chemické ochrany tvořila část kontingentu AČR nasazeného v rámci operace Enduring Freedom (Trvalá svoboda). Kontingent byl umístěn na základně Camp Doha v Kuvajtu. Naše jednotka se podílela na radiačním, chemickém a biologickém zajištění základny a tvořila kolem 30 procent kapacit spojeneckých sil v ochraně proti zbraním hromadného ničení.

V roce 2016 získal 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany nejmodernější chemickou mobilní laboratoř, která byla hrazena z prostředků vlády USA v rámci programu Foreign Military Financing.

Zdravotníci AČR v zahraničních operacích 1999–2019

Armáda České republiky má mnohaletou tradici vysílání vojenských polních nemocnic a zdravotnických týmů do nestabilních oblastí. Kořeny této činnosti sahají do roku 1994, kdy bylo rozhodnuto o posílení našeho kontingentu na území bývalé Jugoslávie o polní chirurgickou nemocnici. České polní nemocnice byly nasazovány také v misích NATO v roce 1999 v Kosovu a Turecku a v letech 2002 až 2004 v Afghánistánu a Iráku. V těchto případech šlo o nemocnice spíše humanitárního charakteru, které nebyly zařazeny do určité bojové sestavy. K prvnímu takovému začlenění a zařazení pod velení bojových složek došlo až v roce 2007 a 2008 v Afghánistánu. Zde byla prioritou péče o zraněné koaliční vojáky. Nemocnice poskytovaly odbornou péči středně a těžce raněným, popáleným a nemocným, prováděly hygienicko-epidemiologická opatření a podobně. Převážnou část pacientů tvořili dospělí i děti se střelnými poraněními, se zraněními způsobenými nástražnými systémy a pěchotními minami, častá byla infekční onemocnění.

Vzhledem ke značným nákladům a kvůli nedostatku kvalitního zdravotnického personálu, který by mohl být nasazen do zahraniční operace (především je nutné zabezpečit chirurgy různých specializací a lékaře intenzivní péče), se v současné době při nasazování zdravotnických jednotek stále více prosazují interoperabilita a modulární systémy. Jde o propojení prvků z jednotlivých států, jako je zdravotnická technika, materiál nebo zdravotnické týmy, do mnohonárodních celků.

V roce 1999 se do mise AFOR zaměřené na pomoc kosovským uprchlíkům v Albánii zapojila 6. polní nemocnice. V srpnu téhož roku postihlo severozápad Turecka ničivé zemětřesení. Do postižených oblastí byly vyslány nejprve mobilní týmy, později sem byla přemístěna i hlavní část polní nemocnice.

Nemocnice v Afghánistánu měly k dispozici rozsáhlé technické zázemí, a to mobilní úpravnu vody, generátory na výrobu elektrické energie, speciální ženíjní techniku, mobilní hygienickou laboratoř PHEL-2 i pojezdnou zubní ambulanci.

Na počátku roku 2013 ukončil svoji čtyřměsíční misi v afghánském Kábulu 6. chirurgický tým sestavený z lékařů a zdravotnického personálu královéhradecké 6. a 7. polní nemocnice.

Od dubna do prosince roku 2003 působila v irácké Basře ve dvou rotacích 7. polní nemocnice. Poskytovala humanitární pomoc a lékařskou péči místnímu obyvatelstvu, příslušníkům kontingentu AČR a ozbrojených sil států působících na území Iráku. Humanitární odřad zajišťoval pro místní obyvatelstvo rozvoz vody a podílel se na sběru a likvidaci nevybuchlé munice.

Na konci listopadu 2017 ukončil svou činnost český chirurgický tým v afghánském Kábulu. Šlo o skupinu lékařů a zdravotnického personálu, kteří se spolupodíleli na zajištění odborné péče ve zdejší spojenecké vojenské nemocnici na úrovni ROLE 2. K zajištění zdravotní péče pro český kontingent zde bylo poté vytvořeno obvaziště na úrovni ROLE 1.

Zdravotnická zařízení také kompletně zabezpečovala úkoly v systému MEDEVAC (Medical Evacuation – zdravotnická přeprava a doprovod odsunovaných osob). Na snímku interiér letounu Airbus A-319CJ ve zdravotní verzi se dvěma jednotkami pro přepravu raněného.

Modernizace výzbroje AČR

1999–2019

Zahraniční mise, společná cvičení a zhoršení bezpečnostního prostředí vyvolaly velký tlak na modernizaci výzbroje a výstroje Armády České republiky. V uplynulých dvaceti letech prošla zásadní proměnou. Do roku 1999 byl kladen důraz na schopnosti zabezpečující individuální obranu státu. Po vstupu do NATO se výstavba armády podřizovala potřebám kolektivní obrany a orientovala se na posilování schopností nezbytných pro nasazení v zahraničních operacích. Ty vedly k nárůstu odborné připravenosti a posílení interoperability se spojenci. Nicméně působení v zahraničních operacích a doplňování techniky na základě okamžité urgentní operační potřeby mělo i negativní dopady, zejména na koncepčnost výstavby AČR.

Vývoj bezpečnostního prostředí od roku 2014 ukázal, že vojenský konflikt v našem sousedství, který by bezprostředně ohrožoval bezpečnostní zájmy České republiky, může vzniknout neočekávaně a velmi rychle. Dochází k výraznému zkrácení varovací doby, a proto je nezbytné, aby AČR již v míru disponovala potřebnými lidskými zálohami, moderní technikou i materiálními rezervami pro vedení intenzivní bojové činnosti a vytvářela zásoby pro případné mobilizační rozvinutí ozbrojených sil.

Zásadním úkolem vyzbrojování vyplývajícím ze schválené koncepce výstavby Armády České republiky do roku 2025 je nahradit velkou část vojenského materiálu, který je na konci životního cyklu a je fyzicky zastaralý, a obnovit a doplnit pohyblivé a operační rezervy. Pro rozvoj schopností ozbrojených sil České republiky je nezbytné pořídit nové zbraňové systémy, vojenskou techniku a materiál pro pozemní síly, vzdušné síly, speciální síly i zpravodajské a logistické zabezpečení AČR i ozbrojených sil.

Modernizován bude i letoun JAS-39 Gripen. V následujících letech budou integrovány nové typy protiletadlových řízených střel krátkého i středního dosahu a bude navýšena schopnost podpory pozemních sil v ničení pozemních cílů za všech povětrnostních podmínek ve dne i v noci.

Díky dílčí modernizaci systému řízení palby tanku T-72M4 CZ bude armáda schopná udržet tankové schopnosti ještě v následujícím desetiletí.

Systém řízení palby tanků však využívá dnes již zastarávající termovizní kamery, tudíž bude nutné rozhodnout o další modernizaci či náhradě.

Součástí modernizace by mělo být i dokoupení dvou transportních letounů CASA, což by mělo zvýšit přepravní kapacity stávající flotily tak, aby dokázala plně zvládnout naplánované úkoly. Pořizované letouny zabezpečí i přepravu ústavních a vládních činitelů a nahradí letouny Jak-40, jejichž životnost končí.

Ve výzbroji AČR bude třeba nahradit vozidlo pěchoty BVP-2 a jeho modifikace, neboť nemá například systémy řízení palby a datového přenosu informací a poskytuje osádce pouze základní ochranu proti protitankovým minám, improvizovaným výbušným nástrahám a působení palebných prostředků a střepin.

Náhrady se má dočkat také protiletadlový raketový komplex 2K12 KUB. Současné čtyři palebné baterie mají nahradit čtyři baterie nového systému.

Armáda České republiky se v rámci deklarovaných specializací ve struktuře NATO zaměřuje na oblast pasivních sledovacích systémů. Svými zavedenými prostředky elektronického boje, zejména technologií pasivních sledovacích systémů a schopnostmi průzkumu, se již plnohodnotně zapojuje do systémů C4 – Command, Control, Communication, Computer JISR NATO.

AČR a bezpečnostní hrozby

1999–2019

Úkolem Armády České republiky je připravovat se k obraně státu a bránit jej proti vnějšímu napadení. V souladu se Severoatlantickou smlouvou se ozbrojené síly České republiky podílejí na přípravě ke kolektivní obraně, a to prostřednictvím cvičení, aliančního obranného plánování a účasti v zahraničních operacích. Ozbrojené síly se rovněž podílejí na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru a na záchranných a humanitárních akcích.

Tyto úkoly AČR plní za zhoršující se bezpečnostní situace v Evropě. Na východě Evropy Ruská federace otevřeně realizuje své mocenské ambice, a to i za použití vojenské síly. Na jihu a jihovýchodě od evropského kontinentu se vytvořila zóna nestability, která zasahuje až k evropským hranicím. Evropu ohrožuje v podobě radikalizace, extremismu, terorismu, organizovaného zločinu a alarmujícího zvyšování ilegální migrace do států EU. Bezpečnost Evropy ohrožují i hrozby související s informační válkou nebo organizovanými kybernetickými útoky.

I když pravděpodobnost přímého vojenského napadení území České republiky je nadále nízká, nelze vyloučit, že bude bezprostředně ohrožena bezpečnost a územní celistvost některého z členských států NATO či EU. Česká republika přispívá do pohotovostních sil rychlé reakce NATO a sil posílené předsunuté vojenské přítomnosti a vysílá své vzdušné síly k ochraně vzdušného prostoru spojeneckých zemí v rámci NATO (air policing). Dále vysílá speciální jednotky a expertní týmy v oblasti výcviku a vojenského poradenství a personál pro mezinárodní velitelské struktury NATO a EU.

Strážní rota BAF (Bagram Airfield) prováděla v rámci mise Resolute Support pravidelnou patrolu v okolí základny, a to na vozidlech i pěšky s podporou taktického bezpilotního letounu ScanEagle.

Certifikační cvičení jednotek AČR probíhá podle standardů NATO.

Nejinak tomu bylo i při cvičení Strong Eagle 2018, kterého se zúčastnili příslušníci 43. výsadkového praporu z Chrudimi.

Na 21. základně taktického letectva Čáslav se loni uskutečnilo cvičení Sky Avenger 2018 na základě dlouholeté spolupráce s Nebraskou a Texaskou národní gardou. Spolupráce byla zahájena již v roce 1993 a jejím prvotním cílem bylo pomoci Armádě České armádě s přípravou na vstup do NATO.

Příslušníci minometné baterie 71. mechanizovaného praporu byli v roce 2018 nasazeni do 1. úkolového uskupení minometné čety eFP v Lotyšsku. Během výcviku absolvovali ostré střelby ze 120mm minometu PRAM.

Od července 2018 působí ve výcvikovém prostoru litevské armády v Rukle praporeční úkolové uskupení eFP BG Litva, jehož součástí je i mechanizovaná rota AČR s obrněnými vozidly Pandur.

Vojáci z 31. pluku radiační, chemické a biologické ochrany z Liberce působili v roce 2018 po dobu šesti měsíců na základně Al-Taji severně od Bagdádu. Úkolem jednotky byla poradní a mentorovací činnost při výcviku specialistů chemického vojska irácké armády v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Nové úkoly

1999–2019

V současné době Aliance čelí zhoršení mezinárodních vztahů, a to zejména ve dvou strategických směrech – východním a jižním. V důsledku pokračující krize na Ukrajině došlo k největšímu ochlazení vzájemných vztahů NATO a Ruska od konce studené války. Již v roce 2014 s ním byla přerušena jakákoli vojenská a civilně vojenská spolupráce. Její obnovení podmiňuje NATO naplněním minských dohod a respektováním mezinárodních závazků ze strany Ruska. Současně NATO vyjádřilo nesouhlas s přítomností ruských vojáků na území Gruzie a Moldávie.

Kvůli růstu napětí v mezinárodních vztazích rozhodla se Aliance na summitu ve Varšavě v roce 2016 posílit vojenskou přítomnost v Pobaltí a Polsku, a to jako odpověď na anexi Krymu a jako prostředek k odstranění Ruska před dalšími vojenskými operacemi. O dva roky později na summitu v Bruselu se stalo nejdůležitějším tématem posílení aliančních útočných a obranných schopností i možnost využití článku 5 Washingtonské úmluvy také v případě hybridního útoku. Na jednání byla mimo jiné přijata nová alianční iniciativa k připravenosti (NATO Readiness Initiative – NRI). V rámci plánu „4x30“ usiluje NATO o to mít do roku 2020 v pohotovosti 30 mechanizovaných praporů, 30 bojových letek a 30 bojových námořních lodí připravených zasáhnout do 30 dní. Představitelé NATO se také zabývali hrozbami islámského terorismu a situací v Afghánistánu, na Balkáně a v severní Africe i výší prostředků, které jednotlivé členské země vydávají na svou obranu.

Současná mezinárodní situace vyžaduje od NATO schopnost rychle a pružně reagovat na krize jak v blízkém sousedství, tak ve vzdálených regionech.

Na summitu v Bruselu byla přijata řada opatření, jež umožňují rychlé přesuny spojeneckých sil včetně budování potřebné infrastruktury.

Na summitech NATO bylo také rozhodnuto pokračovat nadále v misi Resolute Support (Rozhodná podpora) v Afghánistánu. Země zůstává ohniskem globálního významu kvůli propojení islámského terorismu s ilegální migrací a produkcí drog.

V roce 2017 byla v rámci takzvané posílené předsunuté přítomnosti (Enhanced Forward Presence – eFP) v Estonsku, Litvě, Lotyšsku a Polsku rozmístěna čtyři úkolová praporeční uskupení k posílení tamních ozbrojených sil.

Přesun amerických vojáků přes území České republiky v rámci cvičení Saber Strike 2018. Cvičení je jednou z aktivit, jimiž Aliance reaguje na vývoj bezpečnostního prostředí ve světě a demonstruje připravenost členských zemí ke kolektivní obraně.

Na summitu v Bruselu zaznělo jasné varování před šířením zbraní hromadného ničení a porušováním dohod o jejich omezení.

Úkolem mnohonárodnostních speciálních jednotek Sil rychlé reakce NATO (NATO Response Force – NRF) je okamžitě zasáhnout kdekoli na světě. Jednotky jsou připraveny vykonávat různé druhy misí včetně civilní ochrany, mírových operací nebo použití síly.

Autoři výstavy

Jaroslav Láník (VHÚ Praha)

Prokop Tomek (VHÚ Praha)

ve spolupráci s redakcí A reportu

Foto

archivy VHÚ Praha, MO ČR a A reportu

Jana Deckerová (OK MO), Jan Kouba (OK MO),

Vladimír Marek (OK MO), Michal Voska (OK MO)

Výtvarné řešení a zlom

Andrea Bělohávková (VHÚ Praha)

Jazyková spolupráce

Kamil Novák (VHÚ Praha)

MINISTERSTVO OBRANY
ČESKÉ REPUBLIKY

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV
PRAHA • KBELY • LEŠANY

